

Orientacje akulturacyjne Meksykanów w stosunku do migrantów pochodzących z USA, Francji, Polski, Hiszpanii, Korei Południowej i Ekwadoru

AGNIESZKA GOLIŃSKA¹

ORCID: 0000-0002-0284-7315

SWPS Uniwersytet Humanistycznospołeczny

ANNA KWIATKOWSKA²

ORCID: 0000-0002-5867-7079

Instytut Psychologii, Polska Akademia Nauk

Abstrakt

Celem badania było znalezienie odpowiedzi na pytanie, jak Meksykanie (obywatele państwa goszczącego) postrzegają strategie akulturacyjne obcokrajowców, przybywających do Meksyku (płaszczyzna realna), oraz jakie są ich oczekiwania względem akulturacji przybyszy (płaszczyzna idealna). Ramy teoretyczne badania tworzy Relatywny Model Względnej Akulturacji (RAEM) (Navas i in. 2005). Próba liczyła 363 osób w wieku od 17 do 72 lat ($M = 25,92$; $SD = 11,97$). W badaniu udział wzięły przede wszystkim osoby młode. Respondentów proszono o ustosunkowanie się do przybyszy pochodzących z krajów o różnym dystansie kulturowym wobec Meksyku, tj. z USA, Francji, Polski, Hiszpanii, Korei Południowej i Ekwadoru. W płaszczyźnie realnej Meksykanie sądzą, iż obcokrajowcy w sferach publicznych stosują integrację (z wyjątkiem Korei Południowej, dla której zidentyfikowano mieszaną strategię integracji i separacji), zaś w prywatnych sferach integrację i/lub separację. W płaszczyźnie idealnej Meksykanie oczekują od gości z USA, Francji, Polski i Korei Południowej separacji w sferach publicznych oraz separacji/integracji od Hiszpanów (dla Ekwadoru nie można było przyporządkować jednoznacznie żadnej z orientacji akulturacyjnych); zaś w prywatnych sferach życia oczekiwano integracji obcokrajowców z sześciu badanych krajów. Wykazano, iż Meksykanie postrzegają

¹ Kontakt

² Kontakt

podtrzymywanie kultury kraju pochodzenia jako element strategii stosowanej przez obcokrajowców (w ramach integracji z kulturą meksykańską, bądź jako separację), a także takich strategii oczekują. Społeczeństwo meksykańskie zatem nie wywiera na obcokrajowcach presji na asymilację.

Słowa kluczowe: RAEM, pobytkowcy, akulturacja, społeczeństwo goszczące

Wprowadzenie

Orientacje akulturacyjne społeczeństwa goszczącego

Badania dotyczące migracji międzynarodowych koncentrują się głównie na procesach akulturacyjnych imigrantów, natomiast stosunkowo mniejszą uwagę poświęcają społeczeństwom przyjmującym (Sapienza i in. 2010; Snell, Zhou 2015). Niemniej, aby zrozumieć procesy akulturacyjne należy wziąć pod uwagę kontekst, w jakim one zachodzą (por. Chirkov 2009; Navas Luque i in. 2006; Czubińska i in. 2018), albowiem reakcja społeczeństwa goszczącego na grupę napływową współdecyduje o tym, jaką strategię akulturacji przyjmą finalnie migranci (Grzymała-Moszczyńska 2012). Gospodarze mają możliwość narzucania imigrantom własnych oczekiwań dotyczących pożądanej strategii akulturacji (Piontkowski i in. 2002). Jednocześnie sami pozostają pod wpływem polityki prowadzonej przez państwo (Bourhis i in. 1997). Można mówić więc o określonych orientacjach akulturacyjnych społeczeństwa goszczącego.

Orientacje te mogą być zróżnicowane ze względu na grupy imigrantów (López-Rodríguez i in. 2014). Stosunek do pewnych grup oraz stereotypy dotyczące członków danej grupy są następstwem relacji między grupami oraz kontekstu społecznego, w jakim grupy te funkcjonują (Fiske i in. 1999). Hagendoorn (1995) wskazuje, iż poszczególne grupy narodowe klasyfikowane są jako mniej lub bardziej atrakcyjni partnerzy społeczni, dzięki czemu powstaje swoista, akceptowana przez społeczeństwo, hierarchia grup etniczno-narodowych. Podobną myśl znajdujemy w Interaktywnym Modelu Akulturacji (IAM) (Bourhis i in. 1997) oraz Relatywnym Modelu Względnej Akulturacji (RAEM) (Navas i in. 2005). Autorzy zwracają uwagę na dynamikę relacji między różnymi typami orientacji akulturacyjnych społeczeństwa przyjmującego a strategiami akulturacji grup imigranckich. IAM i RAEM zakładają, że preferencje gospodarzy³ dotyczące akulturacji imigrantów mogą różnić się w zależności od kraju pochodzenia rozpatrywanej grupy. Badania prowadzone w Kanadzie (Montreuil, Bourhis 2001) wykazały, że integracja oraz indywidualizm były wyraźnie preferowanymi orientacjami w stosunku do grup imigrantów „cenionych”; czyli takich, których język i kultura są podobne do języka i kultury społeczeństwa przyjmującego. Obie te orientacje wyrażają pogląd, że imigranci powinni mieć swobodę w zakresie podtrzymywania swojej kultury lub przyjmowania kultury społeczeństwa goszczącego (Bourhis i in. 1997).

³ Model wyróżnia pięć orientacji akulturacyjnych dla społeczeństwa przyjmującego: integracja, asymilacja, segregacja, wykluczenie oraz indywidualizm.

W tym samym badaniu orientacje takie jak segregacja i wykluczenie preferowane były dla cenionych niżej grup imigrantów, z którymi wiążą się negatywne stereotypy lub których kultura i religia są postrzegane jako znacznie się różniące od kultury i religii gospodarzy (Montreuil, Bourhis 2001). Wyniki prowadzonych z wykorzystaniem modelu RAEM badań dotyczących postrzeganej i preferowanej przez Hiszpanów adaptacji Ekwadorczyków, Rumunów i Marokańczyków wskazują, iż grupą dewaluowaną okazali się ci ostatni (López-Rodríguez i in. 2014). Adaptacja Marokańczyków w porównaniu z pozostałymi grupami oceniana była przez gospodarzy najgorzej. Ponadto była to grupa oceniana przez Hiszpanów jako najmniej do nich podobna, najbardziej zagrażająca oraz najmniej ciepła.

Indywidualizm i kolektywizm oraz dystans kulturowy

W naukach społecznych badacze często odwołują się do podziału na kultury indywidualistyczne oraz kolektywistyczne (Hermans, Kempen 1998). Choć stanowi on pewne uproszczenie, to często korzysta się z niego, aby podkreślić specyfikę różnic pomiędzy indywidualistyczną Europą Zachodnią i Ameryką Północną oraz kolektywistyczną Ameryką Południową, Azją i Afryką (Kwiatkowska 2016). Główne różnice między tymi kulturami odnoszą się do relacji między jednostką i grupą (Triandis 1995). W kulturach indywidualistycznych jednostki postrzegają siebie jako posiadające względnie oddzielną tożsamość, a w kulturach kolektywistycznych tożsamość jednostki jest silnie podporządkowana członkostwu w grupie. W kulturach indywidualistycznych to jednostka, jej prawa i potrzeby są najważniejsze, podczas gdy w kolektywistycznych na pierwszym miejscu stawia się relacje z innymi osobami (na przykład z rodziną czy współpracownikami) (Kwiatkowska 2016). Warto podkreślić, iż w każdej kulturze obecne są zarówno wartości indywidualistyczne, jak i kolektywistyczne, niemniej ich dystrybucja jest zróżnicowana. Biorąc pod uwagę dominujące tendencje, możliwe jest określenie danej kultury jako mniej lub bardziej indywidualistycznej czy kolektywistycznej oraz jako mniej lub bardziej różnorodnej. Pomocne są przy tym klasyfikacje uzyskane w badaniach Hofstede (Hofstede i in. 2010), zgodnie z którymi kraje Europy Zachodniej, USA i Kanada to kraje określane jako wysoce indywidualistyczne, zaś kraje Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej to kraje kolektywistyczne. Meksyk także uważany jest za kraj kolektywistyczny (wskaźnik indywidualizmu: 30; Hofstede i in. 2010).

Choć wydaje się oczywiste, że dobór kultur do badań powinien być podyktowany głównie przez pytania badawcze, w rzeczywistości często badania psychologii międzykulturowej charakteryzuje nadmierna reprezentacja takich krajów jak Stany Zjednoczone i kraje Europy Zachodniej, czyli krajów WEIRD (*Western Educated Industrialized Rich Democratic*) (Kwiatkowska 2014). W związku z tym, badacze akcentują potrzebę prowadzenia badań nad akulturacją także w innym kontekście kulturowym (np. Sam, Berry 2006). Procesy dotyczące relacji międzygrupowych oraz akulturacji

w Ameryce Łacińskiej różnią się od tych obserwowanych na Zachodzie, stanowiąc tym samym ciekawy obszar badań naukowych (Sirlopú i Van Oudenhoven, 2013).

Różnice dotyczące indywidualizmu i kolektywizmu mogą działać jako swoiste bariery w procesie akulturacji, szczególnie jeśli funkcjonowanie jednostek (jak ma to miejsce w przypadku procesów migracyjnych), uzależnione jest od wzajemnego zrozumienia. Niemalże znaczenie ma to w przypadku studentów oraz profesjonalistów, dla których osiągnięcie celów związanych z decyzją o migracji (np. ukończenie studiów czy projektu) jest praktycznie niemożliwie bez efektywnej współpracy (por. Ward i in. 2010). Procesy związane z imigracją do krajów indywidualistycznych zostały szeroko omówione przez psychologów międzykulturowych (por. Schwartz i in. 2006). W kontekście akulturacji pewne elementy tego procesu powinny mieć charakter uniwersalny, na przykład niezależnie od kultury zmiany w płaszczyznach publicznych (praca, zakupy) powinny zachodzić szybciej niż w płaszczyznach centralnych, dotyczących tożsamości oraz wartości cenionych przez obcokrajowców. Przypuszcza się jednak, iż część zachodzących zmian jest ściśle związana z konkretnym kontekstem kulturowym (wartości kulturowe, perspektywa społeczności przyjmującej, stereotypy dotyczące poszczególnych grup etnicznych), a także statusem społecznym (grupy niskiego vs wysokiego statusu) i ekonomicznym przedstawicieli mniejszości.

W tym miejscu warto odwołać się do wskaźnika dystansu kulturowego, który odnosi się do różnic pomiędzy kulturą gospodarzy i kulturą pochodzenia jednostki, i analizowany może być na dwóch poziomach: obiektywnym i subiektywnym (Han i in. 2022). Wskaźnik obiektywny opisuje różnice pomiędzy narodami i przy jego obliczeniu wykorzystuje się dane zastane (Sousa, Bradley 2006). Subiektywny dystans kulturowy, określane także mianem psychicznego (por. Golińska i Łuźniak-Piecha; Sousa, Bradley 2006) lub postrzeganego (Jenkins i Mockaitis 2010), dotyczy zaś perspektywy jednostki. Ten drugi postrzegany jest jako ważny czynnik w procesie akulturacji (np. Berry 1992; Searle, Ward 1990). Jego wielkość ma wpływ na wynik tego procesu, czyli przystosowanie psychologiczne w kraju migracji – czym większy postrzegany dystans między kulturą ojczystą i kulturą kraju przyjmującego, tym niższe wskaźniki przystosowania (np. Galchenko, van de Vijver 2007; Redmond, Bunyi 1993; Waxin 2004). W niniejszym badaniu analizując kontekst, w którym przebiega proces akulturacji, odwołujemy się natomiast do obiektywnego dystansu kulturowego korzystając z wyników ze wskaźników indywidualizmu i kolektywizmu Hofstede (Hofstede i in 2010). Wyniki badań dotyczące kontaktu międzygrupowego wskazują, iż dystans kulturowy odgrywa kluczową rolę w procesach przystosowania ekspatów i wraz z jego wzrostem rosną także trudności dotyczące adaptacji psychologicznej (Ward i in. 2010).

Należy zaznaczyć, że akulturacja jest procesem wrażliwym na warunki, w jakich zachodzi. Analizy obejmujące odmienne grupy kulturowe w różnych krajach i regionach pozwalają lepiej proces ten zrozumieć i stworzyć bardziej precyzyjne teorie psychologiczne (Navas i in. 2005). W ramach niniejszej pracy Meksyk wybrany został

jako przykład kraju kolektywistycznego Ameryki Łacińskiej, jednakże należy mieć pełną świadomość nie tylko różnic pomiędzy Meksykiem a państwami Ameryki Południowej i Centralnej, ale także zróżnicowania kulturowego pomiędzy poszczególnymi regionami tego kraju.

Meksyk jako cel migracji

Meksyk to kraj o bardzo bogatej historii, gdzie na każdym kroku przenikają się kultury starożytnych cywilizacji, katolickiej Hiszpanii oraz szczególnie w dużych ośrodkach miejskich, wpływy Stanów Zjednoczonych oraz Europy Zachodniej. Alesina i in. (2003) obliczyli wskaźnik frakcjonalizacji (IFE) służący do pomiaru zróżnicowania demograficznego ze względu na etniczność, język oraz wyznawaną religię. O dużym zróżnicowaniu kulturowym w Meksyku świadczy przede wszystkim relatywnie wysoki wskaźnik $IFE = 0,542$. Oznacza to, że szansa na to, że w kraju tym spotkamy dwie osoby należące do różnych grup etnicznych wynosi ponad 5 na 10. Potwierdzają to opublikowane w magazynie *Science* badania z zakresu genetyki (Moreno-Estrada i in. 2014) wskazujące, iż Meksyk to jedno z najbardziej zróżnicowanych genetycznie państw. Zróżnicowanie to wynika w dużym stopniu z izolacji terytorialnej poszczególnych grup etnicznych. Grupy te zamieszkują bowiem obszary rzadko zaludnione lub trudno dostępne ze względu na rzeźbę terenu (Bataillon 1993).

Konstytucja (*Constitución Política De Los Estados Unidos Mexicanos*) uznaje społeczeństwo Meksyku za wielokulturowe i wywodzące się ze społeczności indiańskich, które zamieszkiwały tereny obecnie wchodzące w skład Republiki. Co ciekawe, w prowadzonym w Meksyku spisie ludności brak jest jednak pytania o przynależność etniczną (por. Hamer i in. 2020). Określana jest ona na podstawie używanego języka – za Indian uważa się ludność posługującą się jednym z rdzennych języków. Zgodnie z oficjalnymi danymi Państwowego Instytutu Statystyki i Geografii (INEGI 2016), 24,4 miliona mieszkańców identyfikuje się jako rdzenni mieszkańcy Meksyku (ok. 21,5% populacji). Liczba ta prawdopodobnie jest jednak zaniżona (Sandoval Forero 2002).

A jak opisać można Meksyk w kontekście migracji? Z pewnością należy zwrócić uwagę na problem systematycznego odpływu ludności (por. Kwiatkowska 2019). Dane IOM (International Organization for Migration 2021) wskazują, iż Meksykanie stanowią drugą co do wielkości grupę imigrantów na świecie (około 11 milionów osób) i jako cel wyjazdu wybierają przede wszystkim USA. Aktualnie w USA Meksykanie stanowią drugą co do wielkości po Indusach grupę migrantów (około 10,9 miliona osób) (International Organization for Migration 2021).

Jednocześnie w ostatnich dekadach zaobserwować możemy przyrost liczby cudzoziemców w Meksyku. Jak podaje IOM (Organización Internacional para las Migraciones 2022) w ciągu ostatnich dwóch lat liczba imigrantów uległa podwojeniu i w 2020 roku wynosiła około 1,2 miliona osób. Statystyki wskazują, że w 2022 roku

były to osoby pochodzące przede wszystkim z innych krajów Ameryki Łacińskiej i Karaibów, tj. z Wenezueli, Hondurasu, Gwatemali, Kuby oraz Nikaragui. Należy zaznaczyć, że w 2022 roku odnotowano także znaczny wzrost imigrantów o nieuregulowanym statusie w Meksyku. Niemniej, Meksyk od lat jest też atrakcyjnym kierunkiem wyjazdu dla ekspatów, plasując się obecnie na pierwszym miejscu w rankingu najczęściej wybieranych przez tę grupę miejsc (InterNations 2022). Wskaźnik MIPEX (Migrant Integration Policy Index 2019), który opisuje poziom przygotowania danego kraju do integracji migrantów, wyniósł natomiast 51 punktów, co odpowiada tak zwanej „równości na papierze”. Na wynik ten negatywnie wpłynęły między innymi wspomniane w artykule aspekty związane z samą procedurą i dokumentacją migracyjną.

Badania prowadzone w Meksyku (Vázquez-Flores i in., 2024) dotyczące porównania stereotypów gospodarzy w stosunku do migrantów z USA, Hondurasu, ale też rdzennej ludności, wykazały, że tę ostatnią grupę Meksykanie postrzegają jako najbardziej ciepłą, moralną i kompetentną. Hondurańczycy oceniani byli najniżej na tych trzech wymiarach, zaś migranci z USA postrzegani byli jako mniej ciepłi, ale w podobnym stopniu moralni i kompetentni, co rdzenni Meksykanie.

Pytanie badawcze

Niniejsze badanie skupia się na analizie perspektywy społeczności przyjmującej (Meksykanie) w odniesieniu do postrzeganych i preferowanych strategii akulturacji obcokrajowców z państw o różnym obiektywnym dystansie kulturowym w stosunku do Meksyku. Analiza dotyczy zarówno ogólnych orientacji akulturacyjnych, jak też orientacji w zależności od publicznego bądź prywatnego obszaru funkcjonowania.

Podstawowe pytanie, jakie wyłania się na podstawie przeglądu literatury, można sformułować w następujący sposób: czy istnieją różnice w zakresie postrzeganych przez Meksykanów strategii akulturacji w płaszczyźnie realnej i idealnej w zależności od (a) kraju pochodzenia obcokrajowców oraz w zależności od (b) obszarów akulturacji? Płaszczyzna realna dotyczy postrzeganych przez Meksykanów faktycznych strategii akulturacji obcokrajowców, zaś płaszczyzna idealna dotyczy strategii obcokrajowców, jakie są przez Meksykanów preferowane. Obszary akulturacji zaś to publiczne bądź prywatne sfery życia, w których proces ten zachodzi.

Sformułowano następujące hipotezy:

H1. Postrzegane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców różnią się między sobą w zależności od bliskości kulturowej kraju pochodzenia przybyszy:

- a. im bliższy kulturowo jest dany kraj, tym bardziej gospodarze postrzegają (płaszczyzna realna) i oczekują (płaszczyzna idealna) strategii integracji;
- b. im dalszy kulturowo jest kraj, tym bardziej postrzegają i oczekują separacji.

H2. Postrzegane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców różnią się między sobą w zależności od sfery życia:

- a. w sferach publicznych Meksykanie postrzegają i oczekiwają od obcokrajowców będą separacji,
- b. w sferach prywatnych zaś postrzegają i oczekiwają będą strategii integracji i/ lub separacji.

Do badania wytypowano sześć krajów: USA, Francja, Polska, Hiszpania, Ekwador i Korea Południowa. Kraje te różnią się pod względem obiektywnego dystansu kulturowego (m.in. czynniki historyczne, geograficzne, religia oraz język), jaki dzieli je od kultury Meksyku, a także w zakresie wartości, m.in. poziomu indywidualizmu – kolektywizmu (Hofstede i in. 2010).

Metoda

Dobór osób badanych miał charakter celowy i odbywał się poprzez kontakty na uczelni Tecnológico de Monterrey i wybranych korporacjach, sieci społeczne i metodę kuli śnieżnej, niemniej z uwzględnieniem celu, aby do badania zrekrutować osoby mające potencjalnie większy kontakt z obcokrajowcami pracującymi w Meksyku. Zaproszenie do udziału w badaniu przesyłane było drogą mailową lub przy pomocy bardzo popularnych w Meksyku komunikatorów (np. Messenger, WhatsApp). Badani uzupełniali kwestionariusz w języku ojczystym, tj. hiszpańskim, na platformie Survey Monkey. Czas badania nie był ograniczony. Osoby biorące udział w badaniu wyraziły na to świadomą zgodę. Uzyskano także zgodę stosownych komisji etycznych.

Uczestnicy

Obcokrajowcy w Meksyku to w dużej mierze ekspaci albo tzw. *sojourners* („pobytowcy”), czyli osoby, które za granicę wyjechały dobrowolnie, w określonym celu i które planują powrót do ojczyzny (Safdar i Berno, 2016). W związku z tym, dobór meksykańskiej grupy badanej miał charakter celowy i odbywał się poprzez kontakty na uniwersytecie Tecnológico de Monterrey oraz w wybranych korporacjach, gdzie przedstawiciele społeczeństwa przyjmującego ze względu na wykonywaną pracę i/ lub studia mają częsty kontakt z obcokrajowcami. W badaniu udział wzięło 515 osób, jednak do dalszych analiz wykorzystano dane zebrane od 363 respondentów. Przyjęto następujące kryteria usunięcia danych: (1) osoba posiadała podwójne obywatelstwo lub nie pochodziła z Meksyku; (2) osoba pominęła któryś z kwestionariuszy (poziom ukończenia wypełniania kwestionariusza wyniósł 72%); (3) badany odpowiadał na pytania wybierając tę samą odpowiedź dla większości pozycji kwestionariuszy.

Na pytania odpowiedziało 202 mężczyzn i 161 kobiet w wieku od 17 do 72 lat ($M = 25,92$; $SD = 11,97$). Badani to w większości osoby młode. 139 osób ma poniżej 20 lat, 86 między 21 i 25 lat, 50 między 26 i 35, zaś 59 powyżej 35 lat. 255 uczestników to studenci. Większość osób badanych nie pracuje ani nie szuka pracy

(53% badanej próby). Osoby pracujące na pełen etat stanowią 21% respondentów, pracujące w niepełnym wymiarze godzin – 13,5%, niezatrudnione, lecz w trakcie poszukiwania pracy – 9%, zaś emeryci i posiadający inną sytuację zawodową stanowią około 1,5% badanych.

Operacjonalizacja zmiennych

Do pomiaru orientacji akulturacyjnych użyty został opracowany przez Navas i Rojas (2010) zestaw skal do pomiaru wskaźników RAEM wśród społeczeństwa przyjmującego. Dla oznaczenia poszczególnych wskaźników przyjęto następujące symbole: KP – kultura kraju POCHODZENIA; KM – kultura MEKSYKU; R – płaszczyzna REALNA; I – płaszczyzna IDEALNA. Tak więc wskaźnik RKP to „utrzymywanie kultury kraju pochodzenia w płaszczyźnie realnej”, wskaźnik IKP to „utrzymywanie kultury kraju pochodzenia w płaszczyźnie idealnej”, RKM – „przyjmowanie kultury Meksyku w płaszczyźnie realnej”, IKM – „przyjmowanie kultury Meksyku w płaszczyźnie idealnej”.

Meksykanki uzupełniający kwestionariusz odpowiadali na cztery zestawy pytań osobno dla każdej z sześciu grup narodowych imigrantów (USA, Francja, Polska, Hiszpania, Ekwador i Korea Południowa), oceniając strategie, które ich zdaniem osoby te przyjmują w życiu (płaszczyzna realna) oraz preferencje dotyczące tych strategii (płaszczyzna idealna). Dla postrzeganych strategii w płaszczyźnie realnej były to pytania: *W jakim stopniu uważasz, że obcokrajowcy, którzy mieszkają w Meksyku i pochodzą z następujących krajów, utrzymują obecnie zwyczaje, jakie mieli w kraju pochodzenia w odniesieniu do następujących aspektów?* (RKP) oraz *W jakim stopniu uważasz, że obcokrajowcy, którzy mieszkają w Meksyku i pochodzą z następujących krajów, przyjęli zwyczaje tego kraju w odniesieniu do następujących aspektów?* (RKM). Dla postrzeganych strategii w płaszczyźnie idealnej były to następujące dwa pytania: *W jakim stopniu chciałbyś, żeby obcokrajowcy, którzy mieszkają w Meksyku i pochodzą z następujących krajów, utrzymywali zwyczaje swojego kraju pochodzenia w odniesieniu do następujących aspektów?* (IKP) oraz *W jakim stopniu chciałbyś, żeby obcokrajowcy, którzy mieszkają w Meksyku i pochodzą z następujących krajów, przyjęli zwyczaje tego kraju w odniesieniu do następujących aspektów?* (IKM).

W płaszczyźnie idealnej (IKP i IKM) uwzględnionych zostało osiem dziedzin życia: (1) system polityczny i rząd (sposób, w jaki rządy są wybierane i w jaki działają, uczestnictwo polityczne, prawo); (2) system opieki społecznej (edukacja, służba zdrowia i usługi socjalne); (3) praca (rodzaj wykonywanej pracy, narzędzia i maszyny, których używają oraz harmonogram pracy); (4) nawyki konsumentów i gospodarka rodzinna (kupowane przedmioty, wydatki, oszczędzanie); (5) stosunki społeczne (sposób interakcji, relacje społeczne, spędzanie wolnego czasu, sposoby zabawy); (6) relacje rodzinne (związki między małżonkami, relacje z synami i córkami, sposób wychowywania dzieci); (7) przekonania religijne i zwyczaje (przekonania, praktyki, spełnienie osobiste, obowiązki i zakazy wynikające z religii); (8) wartości (szacunek

dla osób starszych, sposób wychowania dzieci, równość mężczyzn i kobiet, rola religii w życiu). W płaszczyźnie realnej (RKP i RKM) wzięto pod uwagę sześć dziedzin życia (nie uwzględniono pozycji dotyczących systemu politycznego oraz systemu opieki społecznej) (por. López-Rodríguez 2014).

Dla każdego z pytań badani proszeni byli o zaznaczenie na pięciostopniowej skali porządkowej odpowiedzi dotyczącej stopnia przyjmowania lub podtrzymywania danej kultury: 1 – *wcale*, 2 – *trochę*, 3 – *do pewnego stopnia*, 4 – *dużo*, 5 – *bardzo dużo*. Zaznaczone wartości skali zsumowano i podzielono przez liczbę pozycji (8 lub 6) i w ten sposób obliczono wartości średnie dla każdego wskaźnika.

Przyjęty sposób analizy wyników

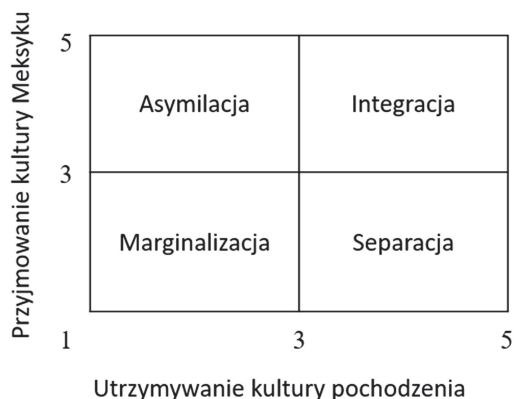
W celu zidentyfikowania poszczególnych strategii akulturacji zastosowano procedurę zaproponowaną przez autorów modelu RAEM (Navas Luque i in. 2006; Navas Luque, Rojas Tejada 2010). Skrzyżowanie ze sobą wyników średnich dla zmiennych dotyczących utrzymywania kultury pochodzenia (KP) i przyjmowania kultury Meksyku (KM) pozwala na przyporządkowanie jednej z czterech strategii akulturacji: integracja, separacja, asymilacja lub marginalizacja (Rysunek 1). W niniejszym badaniu wykonano serię testów t-Studenta dla jednej próby, gdzie porównano średnie dla poszczególnych zmiennych dla sześciu wytypowanych krajów do średniej teoretycznej 3. Uzyskanie różnicy istotnej statystycznie umożliwiało ostateczne przypisanie konkretnej strategii akulturacji. Ponieważ dla każdego z pytań skala przyjmuje wartości od 1 do 5, średnie wyniki wyższe od wartości 3 dla obydwu zmiennych (KP i KM), zgodnie z przyjętą strategią analizy danych, wskazują na postrzeganą strategię integracji. Wyniki niższe od wartości 3 dla zmiennej KM, ale wyższe od 3 dla zmiennej KP wskazują na strategię separacji. Średnie wyższe od 3 dla zmiennej KM, ale niższe od 3 dla KP oznaczają strategię asymilacji. Natomiast, średnie niższe od wartości 3 dla obydwu zmiennych KP i KM mówią o strategii marginalizacji. W przypadku, gdy średnia dla jednej zmiennej nie różniła się istotnie statystycznie od wartości 3, przepisywano pośrednią orientację akulturacyjną (np. integracja/asymilacja), zaś w sytuacji gdy średnie dla obydwu zmiennych nie różniły się istotnie statystycznie od wartości 3, uznawano, iż nie można przypisać żadnej orientacji (por. Navas Luque, Rojas Tejada 2010).

Ponieważ osiem dziedzin życia ocenianych przez osoby badane uporządkowanych jest od dotyczących bardziej publicznych do bardziej prywatnych sfer życia, możliwe jest podzielenie odpowiednio każdej ze skal na dwie części (por. Mancini, Bottura 2014; Ordóñez-Carrasco i in. 2020) lub też traktowanie ich jako jednolitych skal w celu wyliczenia ogólnego wskaźnika akulturacji (por. López-Rodríguez i in. 2014). W niniejszym badaniu zdecydowano się zastosować obydwa podejścia.

W celu poznania struktury narzędzia użytego w badaniu w grupie Meksykanów wykonano analizy czynnikowe metodą confirmacyjną w programie IBM SPSS Statistics Amos 26. Uzyskane wyniki sugerują, iż zasadne jest przyjęcie zarówno rozwiązania

Rysunek 1.

Strategie akulturacji przyporządkowywane na podstawie średnich zgodnie z modelem RAEM

jedno- (ogólny wskaźnik akulturacji), jak i dwuczynnikowego (z podziałem na publiczne i prywatne sfery życia) (Tabela 1). Niemniej dla skali IKM, dotyczącej stopnia przyjmowania kultury Meksyku w płaszczyźnie idealnej, bardziej uprawnione jest zastosowanie struktury jednoczynnikowej, ponieważ w rozwiązaniu dwuczynnikowym pozycje kwestionariusza odnoszące się do pracy, nawyków konsumpcyjnych oraz relacji rodzinnych łądają obydwie czynniki modelu. Harmonię zaburzać może fakt, iż poszczególne podskale kwestionariusza odnosiły się do obcokrajowców pochodzących z różnych krajów.

Tabela 1.

Dopasowanie struktury czynnikowej skal Modelu RAEM przy zastosowaniu rozwiązania jedno- oraz dwuczynnikowego

Skala	L. czynników	Chi sqr	DF	p	CMIN/DF	RMSEA	LO 90	HI 90	CFI
RKP	1 czynnik	21,516	7	0,003	3,074	0,070	0,037	0,104	0,982
	2 czynniki	16,245	5	0,006	3,249	0,073	0,035	0,114	0,986
RKM	1 czynnik	19,306	6	0,004	3,218	0,072	0,038	0,109	0,985
	2 czynniki	19,306	6	0,004	3,218	0,072	0,038	0,109	0,985
IKP	1 czynnik	51,586	14	0,000	3,685	0,079	0,057	0,103	0,974
	2 czynniki	55,873	18	0,000	3,104	0,070	0,050	0,092	0,974
IKM	1 czynnik	35,994	14	0,001	2,571	0,061	0,037	0,086	0,984
	2 czynniki	31,970	14	0,004	2,284	0,055	0,030	0,080	0,987

Dla rozwiązania jednoczynnikowego, współczynniki rzetelności dla czterech skal obliczone dla podskali dotyczącej każdego kraju okazały się wystarczająco wysokie: alfa Cronbacha wynosiła od 0,72 do 0,85 (Tabela 2).

Tabela 2.

Współczynniki rzetelności dla skal dotyczących postrzeganych i preferowanych przez Meksykanów strategii akulturacji obcokrajowców

Strategie akulturacji	n	USA	Francja	Polska	Hiszpania	Korea Połudn.	Ekwador
RKP	6	0,72	0,74	0,76	0,75	0,79	0,79
RKM	6	0,78	0,76	0,80	0,80	0,80	0,81
IKP	8	0,82	0,80	0,81	0,82	0,82	0,85
IKM	8	0,78	0,81	0,76	0,78	0,78	0,81

α – współczynnik rzetelności Alfa Cronbach; n – liczba pozycji w danym kwestionariuszu

Współczynniki rzetelności podziałem na obszary publiczne i prywatne (rozwiązanie dwuczynnikowe) wynosiły od 0,42 do 0,81 (Tabela 3). Niskie wartości alfa ($\alpha = 0,42 - 0,67$) charakteryzowały składające się z dwóch pozycji skale dotyczące publicznych sfer życia w płaszczyźnie realnej w zakresie utrzymywania kultury pochodzenia (RKP-publ) i przyjmowania kultury Meksyku (RKM-pub). Dla pozostałych skal współczynniki rzetelności okazały się wystarczająco wysokie: alfa Cronbacha wynosiła od 0,69 do 0,81.

Tabela 3.

Współczynniki rzetelności dla skal z podziałem na publiczne i prywatne sfery życia

Strategie akulturacji	n	USA	Francja	Polska	Hiszpania	Korea Poł.	Ekwador
RKP-publ	2	0,42	0,54	0,52	0,50	0,54	0,51
RKP-pryw	4	0,69	0,71	0,70	0,70	0,74	0,77
RKM-publ	2	0,53	0,54	0,52	0,54	0,63	0,67
RKM-pryw	4	0,74	0,69	0,70	0,72	0,73	0,76
IKP-publ	4	0,70	0,69	0,72	0,72	0,76	0,81
IKP-pryw	4	0,78	0,76	0,74	0,75	0,74	0,78
IKM-publ	4	0,76	0,77	0,79	0,77	0,76	0,76
IKM-pryw	4	0,73	0,73	0,74	0,74	0,72	0,76

α – współczynnik rzetelności Alfa Cronbach; n – liczba pozycji w danym kwestionariuszu

Analiza wyników

W celu weryfikacji własności psychometrycznych kwestionariuszy przeprowadzono analizy statystyczne przy użyciu pakietu IBM SPSS Statistics 25. W Tabeli 4. zaprezentowano zaś statystyki opisowe dla zmiennych Modelu RAEM bez podziału na

Tabela 4.

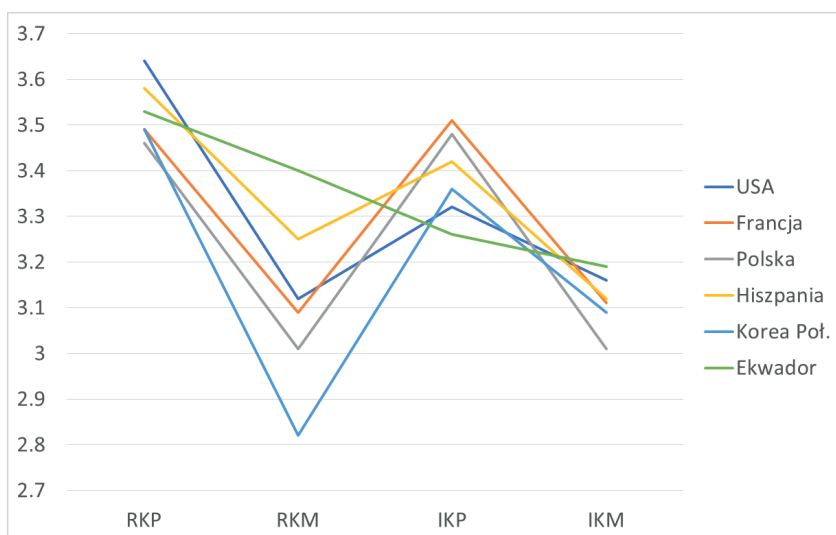
Podstawowe statystyki opisowe skal Modelu RAEM

	<i>M</i>	<i>Me</i>	<i>SD</i>	<i>Sk.</i>	<i>Kurt.</i>	<i>Min.</i>	<i>Maks.</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>
RKP	3.53	3.53	0.53	-0.21	1.23	1.56	5.00	0.10	<0,001
RKP_publ	3.42	3.42	0.58	-0.21	0.98	1.33	5.00	0.11	<0,001
RKP_pryw	3.59	3.59	0.59	-0.08	0.72	1.58	5.00	0.09	<0,001
RKM	3.11	3.11	0.55	-0.07	1.50	1.17	5.00	0.11	<0,001
RKM_publ	3.21	3.21	0.61	-0.07	1.32	1.00	5.00	0.11	<0,001
RKM_pryw	3.06	3.06	0.60	-0.02	1.17	1.17	5.00	0.12	<0,001
IKP	3.39	3.39	0.59	0.03	1.16	1.00	5.00	0.10	<0,001
IKP_publ	3.39	3.39	0.59	0.08	1.13	1.00	5.00	0.12	<0,001
IKP_pryw	3.39	3.39	0.69	-0.06	0.63	1.00	5.00	0.12	<0,001
IKM	3.13	3.13	0.65	0.00	1.27	1.00	5.00	0.09	<0,001
IKM_publ	2.90	2.90	0.78	0.10	0.47	1.00	5.00	0.12	<0,001
IKM_pryw	3.35	3.35	0.73	-0.24	1.03	1.00	5.00	0.11	<0,001

M – średnia; *Me* – mediana; *SD* – odchylenie standardowe; *Sk.* – skośność; *Kurt.* – kurtoza; *Min* i *Maks.* – najniższa i najwyższa wartość rozkładu; *K-S* – wynik testu Kołmogorowa-Smirnowa; *p* – istotność

Wykres 1.

Średnie wartości uzyskane dla ogólnych wskaźników akulturacji dla sześciu badanych krajów

kraj pochodzenia obcokrajowców. Chociaż test Kolmogorowa-Smirnowa wykazał, że wszystkie badane rozkłady różnią się istotnie od rozkładu normalnego, to wskaźniki skośności tych rozkładów mieszczą się w przedziale ± 2 . Można przyjąć zatem, że badane rozkłady nie są znacząco asymetryczne względem średniej i możliwe jest wykorzystanie testów parametrycznych w analizach z ich użyciem (por. Bedyńska, Cypriańska 2013).

Następnie, obliczono wartości średnie uzyskane dla wszystkich sześciu krajów w zakresie czterech ogólnych wskaźników akulturacji (Wykres 1). Ogólnie oceny Meksykanów akulturowania się obcokrajowców lokują się w okolicach wartości średnich (3, środek skali).

Postrzegane strategie akulturacji obcokrajowców

Wykonano serię testów t-Studenta dla jednej próby, w pierwszej kolejności dla zmiennych odnoszących się do płaszczyzny realnej (Tabela 5). Analiza wykazała, że w badanej próbie średnie dla zmiennej utrzymywanie kultury pochodzenia w płaszczyźnie realnej (RKP) są istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 dla wszystkich sześciu krajów. A zatem z perspektywy Meksykanów obcokrajowcy mieszkający w Meksyku i pochodzący z tych sześciu krajów podtrzymują swoją kulturę pochodzenia. W przypadku zmiennej przyjmowanie kultury Meksyku w płaszczyźnie realnej (RKM), w badanej próbie istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 są średnie dla USA, Francji, Hiszpanii, Korei Południowej oraz Ekwadoru. Obcokrajowcy z tych pięciu krajów w perspektywie autochtonów przyjmują kulturę Meksyku. Średnia dla Polski nie różni się istotnie statystycznie od średniej teoretycznej 3. Skrzyżowanie badanych zmiennych pozwala przyporządkować strategię integracji dla USA, Francji, Hiszpanii i Ekwadoru oraz strategię separacji dla Korei Południowej. W przypadku Polski postrzeganą przez Meksykanów strategią będzie integracja lub separacja (Wykres 2).

Tabela 5.

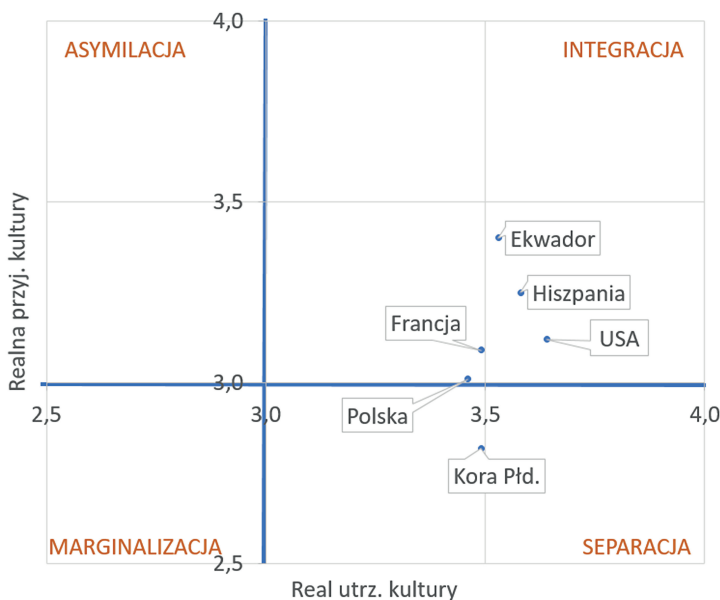
Wyniki analizy testów t-Studenta dla jednej próby dla postrzeganych strategii akulturacji

Kraj pochodzenia	RKP				RKM				Postrzegana strategia
	M	SD	t	p	M	SD	t	p	
USA	3,64	0,68	17,93	0,00	3,12	0,73	3,19	0,00	Integracja
Francja	3,49	0,67	13,85	0,00	3,09	0,67	2,55	0,01	Integracja
Polska	3,46	0,68	12,83	0,00	3,01	0,70	0,25	0,80	Integracja/ Separacja
Hiszpania	3,58	0,65	17,11	0,00	3,25	0,71	6,64	0,00	Integracja
Korea	3,49	0,82	11,31	0,00	2,82	0,80	-4,35	0,00	Separacja
Ekwador	3,53	0,73	13,62	0,00	3,40	0,77	9,90	0,00	Integracja

RKP – Realna utrzymywanie Kultury Pochodzenia; RKM – Realna przyjmowanie kultury Meksyku; M – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – wynik testu t-Student; p – istotność

Wykres 2.

Postrzegane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców

Postrzegane strategie akulturacji obcokrajowców w publicznych i prywatnych sferach życia

W kolejnym kroku wykonano serię testów t-Studenta dla jednej próby dla zmiennych odnoszących się do płaszczyzny realnej, z podziałem na publiczne oraz prywatne sfery życia (Tabela 6). Analiza wykazała, że w badanej próbie średnie dla zmiennej utrzymywanie kultury pochodzenia w płaszczyźnie realnej w publicznych sferach (RKP-pub) są istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 dla wszystkich sześciu krajów. A zatem z perspektywy grupy badanej obcokrajowcy mieszkający w Meksyku i pochodzący z tych sześciu krajów podtrzymują swoją kulturę pochodzenia w publicznych sferach życia. W przypadku zmiennej przyjmowanie kultury pochodzenia w płaszczyźnie realnej w publicznych sferach (RKM-pub), w badanej próbie istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 są średnie dla USA, Francji, Polski, Hiszpanii i Ekwadoru. Obcokrajowcy z tych pięciu krajów z perspektywy gospodarzy, przyjmują kulturę tego kraju w publicznych obszarach życia. W przypadku Korei Południowej średnia dla tego kraju nie różniła się istotnie statystycznie od średniej teoretycznej 3. Skrzyżowanie zmiennych RKP i RKM w sferze publicznej, pozwala przyporządkować strategię integracji dla USA, Francji, Polski, Hiszpanii oraz Ekwadoru. W przypadku Korei Południowej postrzeganą przez Meksykanów strategią w publicznych obszarach życia będzie separacja lub integracja (Wykres 3).

Tabela 6.

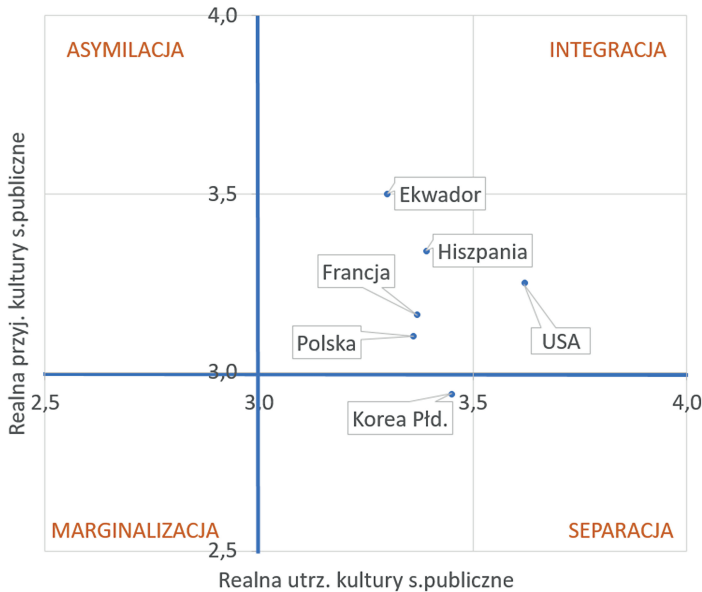
Wyniki analizy testów t-Studenta dla jednej próby dla postrzeganych strategii akulturacji w publicznych sferach życia

Kraj pochodzenia	RKP-pub				RKM-pub				Postrzegana strategia
	M	SD	t	p	M	SD	t	p	
USA	3,62	0,83	14,38	0,00	3,25	0,83	5,77	0,00	Integracja
Francja	3,37	0,84	8,50	0,00	3,16	0,78	3,91	0,00	Integracja
Polska	3,36	0,84	8,11	0,00	3,10	0,80	2,37	0,02	Integracja
Hiszpania	3,39	0,75	9,84	0,00	3,34	0,79	8,27	0,00	Integracja
Korea	3,45	0,98	8,80	0,00	2,94	0,96	-1,20	0,23	Separacja/ Integracja
Ekwador	3,30	0,84	6,85	0,00	3,50	0,87	10,88	0,00	Integracja

RKP-pub – Realna utrzymywanie Kultury Pochodzenia – sfera publiczna; RKM-pub – Realna przyjmowanie kultury Meksyku – sfera publiczna; M – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – wynik testu t-Student; p – istotność

Wykres 3.

Postrzegane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców w publicznych sferach życia

Wyniki dotyczące postrzeganych przez Meksykanów strategii akulturacji obcokrajowców w prywatnych sferach życia przedstawia Tabela 7. Analizy wykazały, że średnie dla zmiennej utrzymywanie kultury pochodzenia w płaszczyźnie realnej w prywatnych

sferach (RKP-pryw) są istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 dla wszystkich sześciu krajów. Zatem z perspektywy Meksykanów obcokrajowcy z sześciu krajów podtrzymują swoją kulturę pochodzenia także w prywatnych sferach życia. W przypadku zmiennej przyjmowanie kultury Meksyku w płaszczyźnie realnej w prywatnych sferach

Tabela 7.

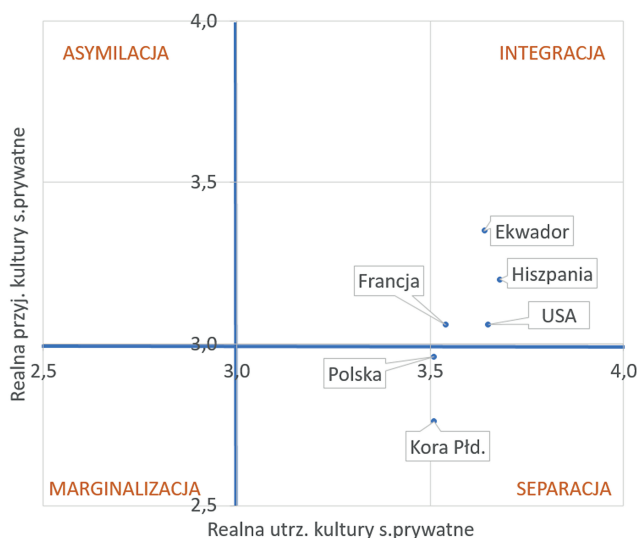
Wyniki analizy testów t-Studenta dla jednej próby dla postrzeganych strategii akulturacji w prywatnych sferach życia

Kraj pochodzenia	RKP-pryw				RKM-pryw				Postrzegana strategia
	M	SD	t	p	M	SD	t	p	
USA	3,65	0,76	16,18	0,00	3,06	0,80	1,36	0,17	Integracja/ Separacja
Francja	3,54	0,74	13,96	0,00	3,06	0,74	1,43	0,15	Integracja/ Separacja
Polska	3,51	0,74	13,22	0,00	2,96	0,77	-0,89	0,38	Separacja/ Integracja
Hiszpania	3,68	0,73	17,78	0,00	3,20	0,79	4,88	0,00	Integracja
Korea	3,51	0,88	10,92	0,00	2,76	0,85	-5,45	0,00	Separacja
Ekwador	3,64	0,82	14,84	0,00	3,35	0,85	7,96	0,00	Integracja

RKP-pryw – Realna utrzymywanie Kultury Pochodzenia – sfera prywatna; RKM-pryw – Realna przyjmowanie kultury Meksyku – sfera prywatna; M – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – wynik testu t-Student; p – istotność

Wykres 4.

Postrzegane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców w prywatnych sferach życia

(RKM-pryw) analizy wykazały natomiast, że w badanej próbie istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 są średnie dla Hiszpanii, Ekwadoru i dla Korei Południowej. Z perspektywy Meksykanów obcokrajowcy z dwóch pierwszych krajów przyjmują kulturę Meksyku w prywatnych sferach życia, zaś z Korei Południowej nie. Średnie dla USA, Francji oraz Polski nie różnią się istotnie statystycznie od średniej teoretycznej 3. Skrzyżowanie tych dwóch zmiennych pozwala przyporządkować strategię integracji Hiszpanii i Ekwadoru oraz strategię separacji w przypadku Korei Południowej. Dla USA, Francji i Polski postrzeganą przez Meksykanów strategią w prywatnych sferach życia będzie integracja lub separacja (Wykres 4).

Preferowane strategie akulturacji obcokrajowców

W kolejnym kroku wykonano serię testów t-Studenta dla jednej próby dla zmiennych odnoszących się do płaszczyzny idealnej (preferowane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców) (Tabela 8). Analiza wykazała, że w badanej próbie średnie dla zmiennych utrzymywanie kultury pochodzenia w płaszczyźnie idealnej (IKP) oraz przyjmowanie kultury Meksyku w płaszczyźnie idealnej (IKM) są istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 (średnia teoretyczna) dla wszystkich sześciu krajów. W stosunku do obcokrajowców ze wszystkich sześciu krajów wytypowanych do badania Meksykanie oczekują zatem, iż osoby te będą podtrzymywać kulturę swojego kraju pochodzenia oraz przyjmować będą kulturę Meksyku. Skrzyżowanie tych zmiennych pozwala przyporządkować strategię integracji dla wszystkich analizowanych krajów (Wykres 5).

Tabela 8.

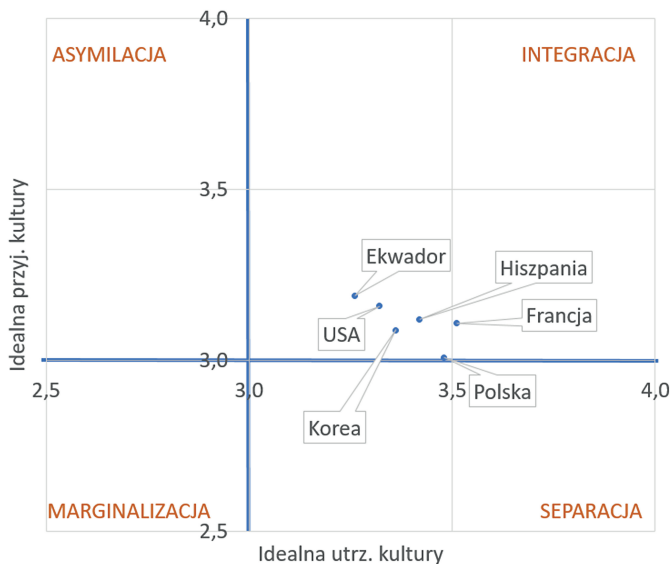
Wyniki analizy testów t-Studenta dla jednej próby dla preferowanych strategii akulturacji

Kraj pochodzenia	IKP				IKM				Postrzegana strategia
	M	SD	t	p	M	SD	t	p	
USA	3,32	0,81	7.567	0,00	3,16	0,73	4.080	0,00	Integracja
Francja	3,51	0,70	13.822	0,00	3,11	0,77	2.757	0,01	Integracja
Polska	3,48	0,70	13.073	0,00	3,09	0,76	2.167	0,03	Integracja
Hiszpania	3,42	0,72	11.076	0,00	3,12	0,76	3.095	0,00	Integracja
Korea	3,36	0,81	8.370	0,00	3,09	0,76	2.369	0,02	Integracja
Ekwador	3,26	0,77	6.490	0,00	3,19	0,77	4.681	0,00	Integracja

IKP – Idealna utrzymywanie Kultury Pochodzenia; IKM – Idealna przyjmowanie kultury Meksyku; M – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – wynik testu t-Student; p – istotność

Wykres 5.

Preferowane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców

Preferowane strategie akulturacji obcokrajowców w publicznych i prywatnych sferach życia

Następnie wykonano analizy testem t-Studenta dla jednej próby dla zmiennych odnoszących się do płaszczyzny idealnej z podziałem na publiczne oraz prywatne sfery życia (Tabela 9). Analiza wykazała, że w badanej próbie średnie dla zmiennej utrzymywanie kultury pochodzenia w płaszczyźnie idealnej w publicznych sferach (IKP-pub) są istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 dla pięciu krajów: USA, Francji, Polski, Hiszpanii i Korei Południowej. A zatem Meksykanie oczekują, że osoby pochodzące z tych krajów będą w Meksyku podtrzymywać kulturę swojego kraju pochodzenia w publicznych sferach życia. W przypadku Ekwadoru średnia nie różni się istotnie statystycznie od średniej teoretycznej 3. W przypadku zmiennej przyjmowanie kultury Meksyku w płaszczyźnie idealnej w publicznych sferach życia (IKM-pub) analiza testem t-Studenta dla jednej próby wykazała, że w badanej próbie istotnie statystycznie wyższe od wartości 3 są średnie dla USA, Francji, Polski oraz dla Korei Południowej. Zatem od obcokrajowców z tych krajów społeczeństwo przyjmujące nie oczekuje, iż przyjmować będą kulturę Meksyku w publicznych domenach życia. Dla Hiszpanii i Ekwadoru natomiast uzyskane średnie nie różniły się istotnie statystycznie od średniej teoretycznej 3. Skrzyżowanie tych dwóch zmiennych pozwala przyporządkować strategię separacji dla USA, Francji, Polski i Korei Południowej. W przypadku Hiszpanii preferowaną przez Meksykanów strategią w publicznych obszarach życia

będzie separacja lub integracja. W przypadku Ekwadoru różnice okazały się nieistotne statystycznie, w związku z czym nie można przyporządkować oczekiwanej strategii akulturacji (Wykres 6).

Tabela 9.

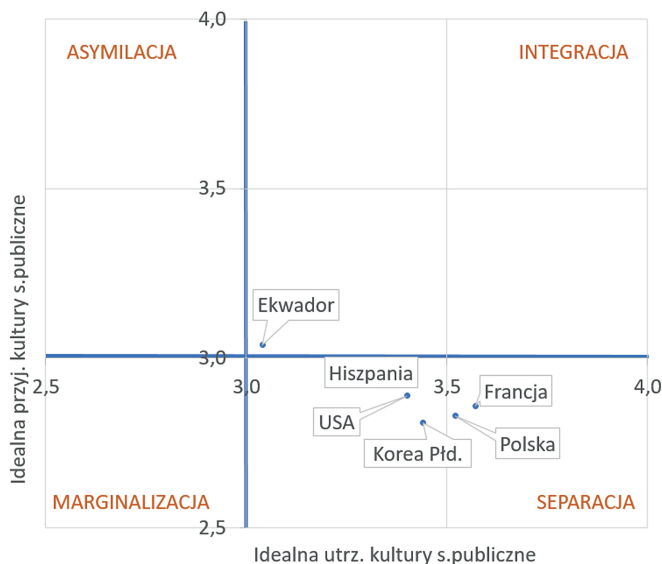
Wyniki analizy testów t-Studenta dla jednej próby dla preferowanych strategii akulturacji w publicznych sferach życia

Kraj pochodzenia	IKP-pub				IKM-pub				Postrzegana strategia
	M	SD	t	p	M	SD	t	p	
USA	3,40	0,86	8,97	0,00	2,89	0,90	-2,28	0,02	Separacja
Francja	3,57	0,75	14,56	0,00	2,86	0,92	-2,98	0,00	Separacja
Polska	3,52	0,77	12,80	0,00	2,83	0,92	-3,48	0,00	Separacja
Hiszpania	3,36	0,79	8,69	0,00	2,93	0,79	-1,50	0,13	Separacja/Integracja
Korea	3,44	0,93	9,09	0,00	2,81	0,86	-4,28	0,00	Separacja
Ekwador	3,04	0,91	0,84	0,40	3,04	0,92	0,74	0,46	-

IKP-pub – Idealna utrzymywanie Kultury Pochodzenia – sfera publiczna; IKM-pub – Idealna przyjmowanie kultury Meksyku – sfera publiczna; M – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – wynik testu t-Student; p – istotność

Wykres 6.

Preferowane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców w publicznych sferach życia

W ostatnim kroku wykonano serię testów t-Studenta dla preferowanych przez Meksykanów strategii akulturacji obcokrajowców w prywatnych sferach życia (Tabela 10). Analizy wykazały, że w badanej próbie średnie zarówno dla zmiennej utrzymywanie kultury pochodzenia w płaszczyźnie idealnej w prywatnych sferach (IKP-pryw), jak i przyjmowanie kultury Meksyku w płaszczyźnie idealnej prywatnych

Tabela 10.

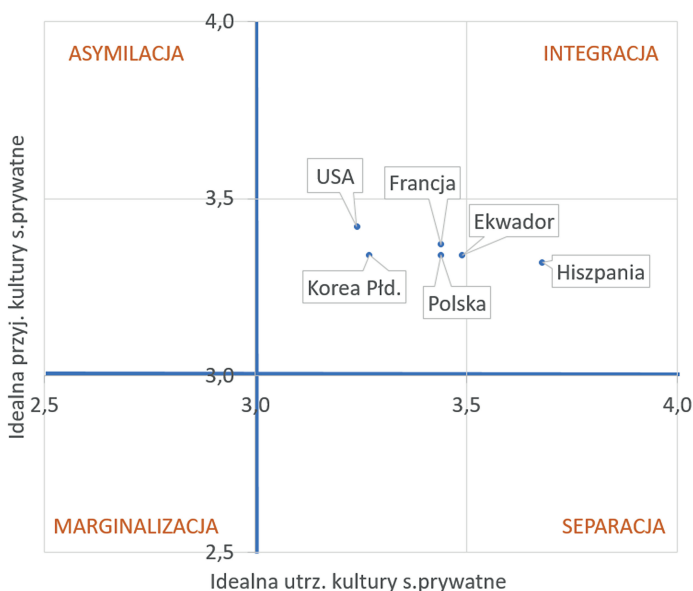
Wyniki analizy testów t-Studenta dla jednej próby dla preferowanych strategii akulturacji w prywatnych sferach życia

Kraj pochodzenia	IKP-pryw				IKM-pryw				Postrzegana strategia
	M	SD	t	p	M	SD	t	p	
USA	3,24	0,96	4,69	0,00	3,42	0,85	9,43	0,00	Integracja
Francja	3,44	0,84	9,95	0,00	3,37	0,84	8,26	0,00	Integracja
Polska	3,44	0,82	10,26	0,00	3,34	0,85	7,68	0,00	Integracja
Hiszpania	3,68	0,73	17,78	0,00	3,32	0,92	7,15	0,00	Integracja
Korea	3,27	0,92	5,61	0,00	3,34	0,85	7,61	0,00	Integracja
Ekwador	3,49	0,84	10,99	0,00	3,34	0,87	7,53	0,00	Integracja

IKP-pryw – Idealna utrzymywanie Kultury Pochodzenia – sfera prywatna; IKM-pryw – Idealna przyjmowanie kultury Meksyku – sfera prywatna; M – średnia; SD – odchylenie standardowe; t – wynik testu t-Student; p – istotność

Wykres 7.

Preferowane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców w prywatnych sferach życia

sferach (IKM-pryw) są statystycznie istotnie wyższe od wartości 3 dla wszystkich sześciu krajów. A zatem z perspektywy Meksykanów, oczekują oni, że obcokrajowcy pochodzący z tych sześciu krajów w przypadku prywatnych sfer życia podtrzymywali będą swoją kulturę pochodzenia i jednocześnie nabywać elementy kultury Meksyku. Skrzyżowanie dwóch opisywanych zmiennych pozwala przyporządkować strategię integracji dla badanych krajów (Wykres 7).

Dyskusja wyników

Uzyskane wyniki testów t-Studenta dla jednej próby pozwalają odpowiedzieć na postawione pytanie badawcze i potwierdzają, że istnieją różnice zarówno w zakresie postrzeganych, jak też preferowanych przez Meksykanów strategii akulturacji w zależności od kraju, z jakiego pochodzi dana grupa obcokrajowców. Dotyczy to zarówno podtrzymywania kultury rodzimej, jak też przyjmowania kultury dominującej w nowym środowisku kulturowym, w tym przypadku w Meksyku. Istnieją także różnice w zakresie orientacji akulturacyjnych w publicznych i prywatnych sferach życia. Syntetyczne porównanie wyników dla ogólnych wskaźników akulturacji oraz dla wskaźników z podziałem na sfery życia prezentuje Tabela 11.

Tabela 11.

Porównanie wyników ogólnych wskaźników akulturacji oraz z podziałem na publiczne i prywatne sfery życia dla sześciu badanych krajów

Wskaźniki akulturacji	USA	Francja	Polska	Hiszpania	Korea	Ekwador
Realna (wskaźnik ogólny)	Integracja	Integracja	Integracja/ Separacja	Integracja	Separacja	Integracja
Realna s.publiczne	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja/ Separacja	Integracja
Realna s.prywane	Integracja/ Separacja	Integracja/ Separacja	Integracja/ Separacja	Integracja	Separacja	Integracja
Idealna (wskaźnik ogólny)	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja
Idealna s.publiczne	Separacja	Separacja	Separacja	Integracja/ Separacja	Separacja	–
Idealna s.prywane	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja	Integracja

Badanie potwierdziło pierwszą część hipotezy I mówiącej, że postrzegane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców w płaszczyźnie realnej różnią się w zależności od bliskości kulturowej kraju pochodzenia przybyszy. Dla obcokrajowców pochodzących z Ekwadoru, Hiszpanii i USA postrzeganą strategią jest integracja, dla pochodzących z Francji i Polski jest to integracja/separacja, zaś z Korei Południowej jest to strategia separacji. Wyniki te interpretować można w kontekście bliskości kulturowej. Analizując czynniki historyczne, geograficzne, wspólną religię, język oraz wartości kulturowe (w tym przypadku indywidualizm-kolektywizm), Ekwador i Hiszpania uznane być mogą za kraje najbliższe Meksykowi. W drugiej kolejności za kraj bliski uznać można sąsiada z północy. Następnie będą to Polska i Francja, zaś najdalej kulturalnie Meksykowi będzie Korea Południowa. A zatem Meksykanie uważają, iż obcokrajowcy ze wszystkich badanych krajów utrzymują swoją kulturę rodzimą, jednakże ekspaci z krajów kulturowo bliższych przyswajają także zwyczaje Meksyku. Możliwe, iż czym mniejszy dystans kulturowy, tym w oczach gospodarzy integracja wydaje się bardziej możliwa, czy też łatwiejsza, ponieważ obcokrajowcy z tych państw widziani są jako bardziej podobni do Meksykanów. Ponadto podobieństwo kulturowe pomiędzy Meksykiem a danym krajem, oznaczać może, iż dane praktyki czy zwyczaje kulturowe nie stoją ze sobą w sprzeczności i mogą być w praktyce prostsze do połączenia (np. sposób obchodzenia świąt, relacje z bliskimi). Dodatkowo, w przypadku Hiszpanii, wpływy kultury iberyjskiej na kulturę Meksyku, jak i Ekwadoru nie podlegają wątpliwości.

Druga część hipotezy I mówiąca, że postrzegane przez Meksykanów strategie akulturacji obcokrajowców w płaszczyźnie idealnej różnią się między sobą w zależności od bliskości kulturowej kraju pochodzenia przybyszy, nie potwierdziła się. Preferowaną przez Meksykanów strategią akulturacji dla obcokrajowców z sześciu badanych krajów okazała się integracja. Wyniki te świadczą o otwartości społeczeństwa meksykańskiego, które niezależnie od pochodzenia obcokrajowców nie tylko pragnie, aby utrzymywali oni kulturę swojego kraju, ale też poznawali i przyjmowali kulturę Meksyku. W Ameryce Łacińskiej mamy do czynienia z procesami hybrydyzacji tożsamości i kultury, czyli mieszaniem i tworzeniem się nowych struktur i praktyk społeczno-kulturowych, swoistą fuzją elementów pochodzących z dwóch różnych kultur (Hummel in. 2009). Dobrym przykładem jest sama w sobie ludność metyska, czyli potomkowie Indian oraz kolonizatorów z Europy. Być może zatem, mieszanie się kultur i łączenie różnych praktyk (nawet jeśli wydają się one bardzo zróżnicowane), dla samych Meksykanów jest procesem naturalnym i nie stanowiącym takiego wyzwania, jak na przykład dla przedstawicieli bardziej homogenicznych kulturowo społeczeństw.

Ciekawym wynikiem jest też to, iż Meksykanie nie postrzegają ani nie oczekują, aby obcokrajowcy z sześciu badanych krajów wybierali strategię asymilacji. Dla Meksykanów wydaje się ważne, aby przybysze przebywający w tym kraju pielęgnowali swoją rodzimą kulturę. Co ciekawe, wyniki badań prowadzonych w Chile przyniosły podobne rezultaty. Asymilacja oraz marginalizacja okazały się najmniej cenionymi

orientacjami akulturacyjnymi wśród badanych (Mera-Lemp i in 2020; Mera-Lemp i in 2021). Odwołując się do argumentu o hybrydyzacji tożsamości (por. Hummel i in. 2009), być może tak wielokulturowe i zróżnicowane etnicznie środowisko stwarza możliwości i sprzyja pielęgnowaniu różnorodnych zwyczajów oraz tradycji kulturowych. Należy pamiętać, że obcokrajowcy z badanych krajów to najczęściej ekspaci, którzy w Meksyku są grupą o wysokim statusie. Do podobnych wniosków dochodzą badaczki porównujące stereotypy Meksykanów na temat osób z USA i Hondurasu (Vázquez-Flores i in. 2024). Można zaryzykować stwierdzenie, że są też grupą w pewien sposób uprzywilejowaną i cieszącą się w Meksyku szczególnymi względami. Na przykład Łaciński (2009), opisuje elity latynoamerykańskie w kontekście kompleksu w stosunku do Europy i USA, gdzie prowadzenie zachodniego stylu życia i konsumpcji jest zjawiskiem pożądanym, czy wręcz modnym. Meza-González i Orraca-Romano (2022) wskazują też, że młode osoby z USA mieszkające w Meksyku mają często lepsze warunki pracy i pozycję zawodową, niż młodzi Meksykanie i Meksykanki.

Hipoteza II zakładająca, iż Meksykanie w sferach publicznych postrzegają i oczekiwają od obcokrajowców będą separacji, w sferach prywatnych zaś postrzegają i oczekiwają będą strategii integracji i/lub separacji także potwierdziła się tylko częściowo. W płaszczyźnie realnej w obszarach publicznych postrzeganą strategią w przypadku większości krajów była integracja (czyli tak jak w przypadku ogólnego wskaźnika akulturacji w sferze realnej (Hipoteza I)). Wyjątek stanowi Korea Południowa, gdzie była to integracja/separacja. Być może związane jest to ze specyfiką diaspory koreańskiej w Meksyku – większość osób to pracownicy zagranicznych oddziałów koreańskich firm oraz ich rodziny (por. López Aymes 2011). Profesjonaliści ci otrzymują znaczące wsparcie organizacyjne ze strony korporacji. Na przykład, firma przejmuje na siebie część kontaktów i procedur administracyjnych, odciążając tym samym samych obcokrajowców, ale też ograniczając ich potrzebę kontaktu w kwestiach dotyczących publicznych sfer życia (np. przeprowadzka, organizacja edukacji dla dzieci, procedura wizowa). Ponadto Koreańczycy w Meksyku w znacznej większości pracują dla firm azjatyckich, gdzie kultura organizacyjna w dużym stopniu przypomina tę w kraju ich pochodzenia (López Aymes 2011). Tym samym na efektywność funkcjonowania w publicznych sferach życia ekspatów z Korei nie ma tak dużego wpływu to, czy przyjmują oni lokalne zwyczaje i praktyki kulturowe. Często rolą zawodową zagranicznych pracowników korporacji jest wręcz wprowadzenie zasad i reguł zarządzania obowiązujących w głównej siedzibie firmy lub też integracja kultury organizacyjnej centrali i lokalnego oddziału.

W obszarach prywatnych płaszczyzny realnej uzyskane wyniki zgodne są z założeniami Hipotezy II, tj. postrzeganą strategią była integracja, separacja lub opcja pośrednia pomiędzy tymi dwoma strategiami. W tym przypadku w oczach Meksykanów, kultura pochodzenia zdaje się mieć duże znaczenie w tych sferach. W oczach gospodarzy osoby pochodzące z Hiszpanii oraz Ekwadoru, czyli krajów hiszpańskojęzycznych oraz bliższych kulturowo, integrują się w nowym kraju pochodzenia. W przypadku Korei

Południowej, która jest relatywnie najdalszym kulturowo krajem spośród tych objętych badaniem, postrzeganą strategią jest zaś separacja. Dla pozostałych krajów, które cechuje średni dystans kulturowy, mamy do czynienia ze strategią integracji/separacji.

Szczególnie interesujące okazują się wyniki dotyczące preferencji akulturacyjnych (płaszczyzna idealna) przy podziale na publiczne i prywatne sfery życia. Dominującą preferowaną strategią w sferze publicznej okazała się bowiem separacja (wyjątek stanowią Korea Południowa, gdzie badani optowali za separacją/integracją oraz Ekwador, gdzie nie udało się przyporządkować jednolitej strategii). W badaniach prowadzonych w Europie na podstawie Modelu RAEM (np. Navas Luque, Rojas Tejada 2010) pożądanymi strategiami w płaszczyźnie publicznej lub poszczególnych domenach odpowiadających płaszczyźnie publicznej były strategia asymilacji lub asymilacji/integracji. Warto zwrócić uwagę na kontekst prowadzonego badania. W przeciwieństwie do grup imigrantów w badaniach europejskich (np. Navas Luque i in. 2006; Navas Luque i Rojas Tejada 2010), pochodzący ze Stanów Zjednoczonych i Europy obcokrajowcy w Meksyku stanowią grupę o wysokim statusie społecznym (por. Goss 2018; Marrow i in. 2018; Rainer 2019; Schafran i Monkkonen 2011; Vázquez-Flores i in. 2024). Na przykład badania prowadzone wśród emerytów w popularnych wśród pobytovców destynacjach, czyli San Miguel de Allende i Lake Chapala pokazują, że są to w większości osoby dobrze wykształcone i zamożniejsze od miejscowej ludności (Rojas i in. 2013). Być może w oczach Meksykanów systemy polityczne, systemy opieki społecznej, gospodarka czy rynek pracy w tych krajach są bardziej atrakcyjne, niż te w kraju rodzimym. W związku z tym Meksykanie nie widzą potrzeby, aby obcokrajowcy z krajów relatywnie bardziej rozwiniętych nabywali kulturę Meksyku w obszarach publicznych. W przypadku Korei po raz kolejny dystans kulturowy odgrywać może znaczącą rolę, tj. Meksykanie chcą, aby Koreańczycy podtrzymywali swoją kulturę, jednakże wyniki dotyczące przyjmowania kultury Meksyku przez tę grupę nie są w tym przypadku jednoznaczne. W przypadku preferowanych strategii w sferze prywatnej, Meksykanie oczekują od ekspatów integracji niezależnie od ich kraju pochodzenia. Ważne jest dla nich, aby osoby te utrzymywały swoją kulturę, ale jednocześnie nabywały kulturę Meksyku w ważnych dla gospodarzy centralnych domenach życia, takich jak wartości, stosunki społeczne czy relacje rodzinne. Warto podkreślić, że charakteryzujące Latynosów wartości kulturowe (*familismo*, *simpatía*, *respeto*, czy *personalismo*) odnoszą się właśnie do sfer prywatnych i regulują kontakty między- i wewnątrzgrupowe. Na przykład, *familismo* wiąże się z silną identyfikacją i przywiązaniem do rodziny (González-Prendes i in., 2011); *simpatía* z preferowaniem przyjemnych, miłych i zgodnych relacji (Hernandez, 2010); *respeto* przejawia się jako poczucie szacunku dla osób zajmujących stanowiska władzy lub postrzeganych jako posiadające wyższy status społeczny (Rivera, 2010); zaś *personalismo* podkreśla znaczenie osobistych relacji z drugą osobą (González-Prendes i in., 2011).

Badanie pokazało także, iż akulturacja faktycznie jest procesem złożonym, który przebiegać może inaczej w zależności od obszaru życia. W niniejszym badaniu jest

to szczególnie widoczne w przypadku płaszczyzny idealnej. Ogólne wskaźniki akulturacji wskazywały, iż niezależnie od kraju pochodzenia obcokrajowców Meksykanie preferują strategię integracji. Jednakże, jeśli przyjrzymy się poszczególnym sferom, integracja pożądana jest wyłącznie w zakresie prywatnych sfer życia, w publicznych zaś dominującą preferowaną strategią okazuje się separacja. Korzystanie z ogólnych wskaźników akulturacji oznacza w praktyce badawczej stosowanie ogólnych pytań o przyjmowanie i utrzymywanie ogólnie pojętej kultury. Tym samym możliwie jest, iż otrzymujemy odpowiedzi podobnie dotyczące ogólnych postaw lub stereotypów panujących wśród przedstawicieli społeczeństwa goszczącego. Uszczegółowienie pytań i koncentracja na różnych domenach akulturacji, zachęcać może osoby badane do głębszego zastanowienia się nad udzielaną odpowiedzią. Podobny efekt ma także wprowadzenie pytań odnoszących się do obserwowanego zachowania (płaszczyzna realna) i preferencji (płaszczyzna idealna). Dodatkowo, podejście takie umożliwi analizę wyników na bardzo szczegółowym poziomie, tj. na poziomie wybranych domen akulturacyjnych, bez grupowania orientacji na te dotyczące publicznych czy prywatnych obszarów (por. Navas i in. 2004; Navas Luque, Rojas Tejada, 2010). W zależności od kontekstu i celu badania możliwe jest użycie innych domen, niż te zaproponowane przez autorów badania (np. Mancini, Bottura 2014).

Ponadto należy podkreślić, że opisywane badanie prowadzone było w specyficznym kontekście kulturowym i dotyczyło orientacji akulturacyjnych Meksykanów w stosunku do obcokrajowców pochodzących z sześciu wytypowanych krajów. Obcokrajowcy z tych państw to głównie ekspaci, czy też *sojournes*, czyli osoby, które dobrowolnie zdecydowały się na emigrację i posiadają wysoki status społeczny w Meksyku. Szczególną grupę stanowią zatem także same osoby badane, których dobór miał charakter celowy, tak aby wyłonić jednostki, które na co dzień faktycznie mogą mieć kontakt z ekspatami. Nie pytano jednak o kwestie częstości oraz jakości takich kontaktów, co z pewnością pozwoliłoby zweryfikować, czy postawione założenia są słuszne. Większość badanych to studenci oraz osoby pracujące w dużych i/ lub międzynarodowych organizacjach. Najczęściej są to osoby wykształcone lub wykształcenie właśnie zdobywające. Biorąc pod uwagę ogólną populację kraju, podobnie jak pobytkowcy, badani także stanowią grupę wysokiego statusu, o czym świadczą może chociażby ich dostęp do edukacji, czy też wykonywana praca. Ponadto, badani to przede wszystkim osoby młode (304 osoby miały mniej niż 36 lat), co także zniekształciło mogło wyniki przeprowadzonego badania.

Na koniec warto podkreślić, że interpretacja złożonych i wielowymiarowych procesów związanych z tym zjawiskiem powinna być prowadzona z uwzględnieniem kontekstu, w jakim proces ten zachodzi. Uzyskane wyniki pokazują, że w procesie akulturacji perspektywa społeczeństwa przyjmującego odgrywać może bardzo ważną rolę. Aby lepiej i głębiej zrozumieć analizowane zjawiska, zdecydowanie warto prowadzić dalsze badania, w tym badania jakościowe oraz uwzględniające starszych przedstawicieli społeczeństwa przyjmującego.

Bibliografia

- Alesina, A., Devleeschauwer, A., Easterly, W., Kurlat, S., Wacziarg, R. (2003). *Journal of Economic Growth*, 8(2), 155–194. <https://doi.org/10.1023/a:1024471506938>
- Bataillon, C. (1993). *Las regiones geográficas en México*. 10ª edición. Siglo Veintiuno Editores.
- Bedyńska, S., Cypriańska, M. (2013). *Statystyczny drogowskaz 1. Praktyczne wprowadzenie do wnioskowania statystycznego*. SEDNO Wydawnictwo Akademickie.
- Berry, J. W. (1992). Acculturation and adaptation in a new society. *International Migration*, 30, 69–86.
- Bourhis, R. Y., Moïse, L. C., Perreault, S., Senécal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model: A social psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32(6), 369–386. <https://doi.org/10.1080/002075997400629>.
- Canales Cerón, A.I., Rojas Wiesner, M.L. (2018). *Panorama de la migración internacional en México y Centroamérica Autor*. CODAJIC., <http://www.codajic.org/node/3493> (data dostępu 17.07.2022).
- Chirkov, V. (2009). Critical psychology of acculturation: What do we study and how do we study it, when we investigate acculturation?. *International Journal of Intercultural Relations*, 33, 94–105. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2008.12.004>.
- Czubińska, G., Łuźniak-Piecha, M., Golinska, A., Kulczyk, J. (2018). W: M. Flemming, (red.), *Brexit and Polonia: Challenges facing the Polish Community during the process of Britain leaving the European Union*. Londyn: PUNO PRESS, 83–104.
- Fiske, S. T., Xu, J., Cuddy, A. C., Glick, P. (1999). (Dis)respecting versus (dis)liking: Status and interdependence predict ambivalent stereotypes of competence and warmth. *Journal of Social Issues*, 55(3), 473–489. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00128>.
- Galchenko, I., van de Vijver, F. J. R. (2007). The role of perceived cultural distance in the acculturation of exchange students in Russia. *International Journal of Intercultural Relations*, 31(2), 181–197. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2006.03.004>
- Golińska, A., Łuźniak-Piecha, M. (2023). Identyfikowane różnice i podobieństwa między polskim społeczeństwem goszczącym a migrantami z Ukrainy i Turcji — kontekst rynku pracy i edukacji. *Kultura i Społeczeństwo*, 67(3), 179–202. <https://doi.org/10.35757/KiS.2023.67.3.8>
- González-Prendes, A., Hindo, C. Pardo, Y. (2011). Cultural Values Integration in Cognitive-Behavioral Therapy for a Latino With Depression. *Clinical Case Studies*, 10(5), 376–394. <https://doi.org/10.1177/1534650111427075>.
- Goss, D. R. (2019). “It’s Like Going Back in Time”: How White Retirees Use Expatriation to Reclaim White Dominance. *Sociological Perspectives*, 62(4), 538–553. <https://doi.org/10.1177/0731121418817250>
- Grzymała-Moszczyńska, H. (2012). Konflikty między strategiami akulturacyjnymi ofiarowanymi przez społeczność przyjmującą i strategiami akulturacyjnymi przyjmowanymi przez społeczności imigrantów. W: J. Królikowska, (red.), *(Złudne) obietnice wielokulturowości*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 164–176.
- Hagendoorn, L. (1995). Intergroup biases in multiple group systems: The perception of ethnic hierarchies. Q W. Stroebe, M. Hewstone (red.), *European review of social psychology*. Chichester, UK: John Wiley, 199–228.
- Hamer, K., McFarland, S., Czarnecka, B., Golińska, A., Manrique Cadena, L., Łuźniak-Piecha, M., Jułkowski, T. (2020). What is an “Ethnic Group” in Ordinary People’s Eyes? Different Ways of

- Understanding It Among American, British, Mexican, and Polish Respondents. *Cross-Cultural Research*, 54(1), 28–72. <https://doi.org/10.1177/1069397118816939>.
- Hofstede, G. H., Hofstede, G. J., Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind. Revised and Expanded 3rd Edition*. New York: McGraw-Hill.
- Hummel, A., Wądołowska, A., Wołoszczak, K. (2009). Hybrydyzacja tożsamości i kultury. W: M.F. Gawrycki, (red.), *Dzieje kultury latynoamerykańskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 270–286.
- INEGI. (2016). Estadísticas A Propósito Del...Día Internacional De Los Pueblos Indígenas (9 De Agosto), http://www.inegi.org.mx/saladeprensa/aproposito/2016/indigenas2016_0.pdf (data dostępu 15.06.2022).
- International Organization for Migration. (2021). World Migration Report 2022, <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2022> (data dostępu 26.09.2023)
- InterNations. (2022). Expat Insider 2022, <https://www.internations.org/expat-insider> (data dostępu: 10.08.2022).
- Jenkins, E., Mockaitis, A. (2010). You're from where? The influence of distance factors on New Zealand expatriates' cross-cultural adjustment. *The International Journal of Human Resource Management*, 21(15), 2694–2715.
- Han, Y., Sears, G., Darr, W., Wang, Y. (2022). Facilitating Cross-Cultural Adaptation: A Meta-Analytic Review of Dispositional Predictors of Expatriate Adjustment. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 53(9), 1054–1096.
- Hermans, H. J. M., Kempen, H. J. G. (1998). Moving cultures: The perilous problems of cultural dichotomies in a globalizing society. *American Psychologist*, 53(10), 1111–1120. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.53.10.1111>
- Hernandez, A. (2010). Acculturation. W: C. S. Clauss-Ehlers (red). *Encyclopedia of Cross-Cultural School Psychology*. Springer. 76–79. <https://doi.org/10.1007/978-0-387-71799-9>.
- Kwiatkowska, A. (2014). Problemy metodologiczne w badaniach międzykulturowych i kulturowych. *Psychologia Społeczna*, 28, 8–27. <https://doi.org/10.7366/189618002014280101>
- Kwiatkowska, A. (2016). Tożsamość i poczucie szczęścia mieszkańców kulturowego pogranicza. W: J. Mikulska (red.), *Psychologia społeczno-kulturowego pogranicza. Szczecin*: Wydawnictwo Naukowe Wydziału Humanistycznego US Minerwa.
- Kwiatkowska, A. (2019). *Wielokulturowość w ujęciu interdyscyplinarnym*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- López Aymes, J.F. (2011). Comercio e inversión coreana en México: el TLC bilateral como víctima de respuestas divergentes a la crisis. *México y la Cuenca del Pacífico*, 41, 31–64. <https://doi.org/10.32870/mycp.v14i41.366>
- López-Rodríguez, L., Navas, M., Cuadrado, I., Coutant, D., Worchel, S. (2014). The Majority's Perceptions about Adaptation to the Host Society of Different Immigrant Groups: The Distinct Role of Warmth and Threat. *International Journal of Intercultural Relations*, 40, 34–48. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2014.02.001>.
- Łaciński, P. (2009). Elity latynomerykańskie. W: M.F. Gawrycki, (red.), *Dzieje kultury latynoamerykańskiej*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 270–286.
- Migrant Integration Policy Index. (2019). Mexico. <https://www.mipex.eu/mexico> (data dostępu: 15.09.2022).
- Mancini, T., Bottura, B. (2014). Acculturation processes and intercultural relations in peripheral and central domains among native Italian and migrant adolescents. An application of the

- Relative Acculturation Extended Model (RAEM). *International Journal of Intercultural Relations*, 40, 49–63. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2013.12.002>.
- Marrow, H. B., Klekowski von Koppenfels, A. (2020). Modeling American Migration Aspirations: How Capital, Race, and National Identity Shape Americans' Ideas about Living Abroad. *International Migration Review*, 54(1), 83–119. <https://doi.org/10.1177/0197918318806852>
- Mera-Lemp, M.J., Martínez-Zelaya, G., Orellana, A. & Smith-Castro, V. (2020). Acculturation orientations, acculturative stress and psychological well-being on Latin American immigrants settled in Santiago, Chile. *Acta Colombiana de Psicología*, 23(1), 231–244. <http://www.doi.org/10.14718/ACP.2020.23.1.11>
- Mera-Lemp, M. J., Martínez-Zelaya, G., & Bilbao, M. (2021). Adolescentes chilenos ante la inmigración latinoamericana: perfiles aculturativos, prejuicio, autoeficacia cultural y bienestar. *Revista De Psicología*, 39(2), 849–880. <https://doi.org/10.18800/psico.202102.012>.
- Meza-González, L., Orraca-Romano, P. (2022). Análisis del ingreso laboral de los jóvenes estadounidenses en México [Analiza dochodów z pracy młodych Amerykanów w Meksyku]. *Migraciones Internacionales*, 13, <https://doi.org/10.33679/rmi.v1i1.2478>.
- Migration Policy Institute. (2018). *Mexican Immigrants in the United States*, <https://www.migrationpolicy.org/article/mexican-immigrants-united-states> (data dostępu: 10.09.2022).
- Montreuil, A., & Bourhis, R. Y. (2001). Majority acculturation orientations toward “valued” and “devalued” immigrants. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32(6), 698–719. <https://doi.org/10.1177/0022022101032006004>.
- Moreno-Estrada, A., Gignoux, C.R., Fernández-López, J.C., Zakharia, F., Sikora, M., Contreras, A.V., ... Bustamante, C.D. (2014). The Genetics of Mexico Recapitulates Native American Substructure and Affects Biomedical Traits. *Science*, 344, 1280–1285. <https://doi.org/10.1126/science.1251688>.
- Navas Luque, M. , García Fernández, M.C., Rojas Tejada, A. J. (2006). Acculturation strategies and attitudes of African immigrants in the south of Spain: Between reality and hope. *Cross-Cultural Research*, 40, 331–351. <https://doi.org/10.1177/1069397105283405>
- Navas Luque, M., Pumares Fernández, P., Sánchez Miranda, J., García Fernández, M.C., Rojas Tejada, A. J., Cuadrado Guirado, I., Asensio García, M., Fernández Prados, J.S. (2004). *Estrategias y actitudes de aculturación: la perspectiva de los inmigrantes y de los autóctonos en Almería*. Dirección General de Coordinación de Políticas Migratorias. Consejería de Gobernación. Junta de Andalucía.
- Navas Luque, M., Rojas Tejada, A. J. (red.). (2010). *Aplicación del modelo ampliado de aculturación relativa (MAAR) a nuevos colectivos de inmigrantes en Andalucía: rumanos y ecuatorianos*. Sevilla: Estudios y monografías. Junta de Andalucía. Consejería de empleo.
- Navas, M., Garcia, M. C., Sanchez, J., Rojas, A. J., Pumares, P. Fernandez, J. S. (2005). Relative Acculturation Extended Model (RAEM): New contributions with regard to the study of acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 29, 21–37. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2006.08.002>.
- Ordóñez-Carrasco, J.L, Blanc, A., Navas M., Rojas-Tejada. (2020). Acculturation preferences of Spaniards towards Middle Eastern and Syrian refugees and their relationship with the stereotypical dimension of morality / Preferencias de aculturación de españoles hacia refugiados sirios y de Oriente Medio y su relación con la dimensión estereotípica de moralidad. *International Journal of Social Psychology. Revista de Psicología Social*, 35 (1), 9–36. <https://doi.org/10.1080/02134748.2019.1682291>.

- Piontkowski, U., Rohmann, A., Florack, A. (2002). Concordance of acculturation attitudes and perceived threat. *Group Processes and Interpersonal Relations*, 5, 221–232. <https://doi.org/10.1177/1368430202005003003>.
- Rainer, G. (2019). Amenity/lifestyle migration to the Global South: driving forces and socio spatial implications in Latin America. *Third World Quarterly*, 40(7), 1359–1377. <https://doi.org/10.1080/01436597.2019.1587291>
- Redmond, M. V., Bunyi, J. M. (1993). The relationship of intercultural communication competence with stress and the handling of stress as reported by international students. *International Journal of Intercultural Relations*, 17, 235–247.
- Rivera, L.M. (2010). Hispanic Americans. W: C. S. Clauss-Ehlers (red). *Encyclopedia of Cross-Cultural School Psychology*. Springer. 507–512. <https://doi.org/10.1007/978-0-387-71799-9>.
- Rojas, V., LeBlanc, H.P., Sunil, T.S. (2014). US Retirement Migration to Mexico: Understanding Issues of Adaptation, Networking, and Social Integration. *Journal of International Migration and Integration*, 15, 257–273. <https://doi.org/10.1007/s12134-013-0278-4>
- Sam, D.L., Berry, J. W. (2006). *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511489891>.
- Sandoval Forero, E.A. (2002). *Grupos etnolingüísticos en el México del siglo XXI*. Papeles de Población, Universidad Autónoma del Estado de México, Toluca, México, 34, 219 – 235.
- Sapienza, I., Hichy, Z., Guarnera, M., & Di Nuovo, S. (2010). Effects of basic human values on host community acculturation orientations. *International Journal of Psychology*, 45, 311–319. <https://doi.org/10.1080/00207591003587978>.
- Schafran, A., Monkkonen, P. (2011). Beyond Chapala and Cancún: Grappling with the Impact of American Migration to Mexico. *Migraciones Internacionales*, 6(2), 223–58.
- Schwartz, S. J., Montgomery, M. J., Briones, E. (2006). The Role of Identity in Acculturation among Immigrant People: Theoretical Propositions, Empirical Questions, and Applied Recommendations. *Human Development*, 49(1), 1–30. <https://doi.org/10.1159/000090300>.
- Searle, W., Ward, C. (1990). The prediction of psychological and sociocultural adjustment during cross-cultural transition. *International Journal of Intercultural Relations*, 14, 449–464.
- Sirlopú, D., Van Oudenhoven, J. P. (2013). Is multiculturalism a viable path in Chile? Intergroup and acculturative perspectives on Chilean society and Peruvian immigrants. *International Journal of Intercultural Relations*, 37(6), 739–749. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2013.09.011>
- Snell, K., Zhou, C. (2015). Predicting Acculturative Orientations of American College Students toward International Students. *Journal of Intercultural Communication Research*, 44(3), 179–200. <https://doi.org/10.1080/17475759.2015.1057860>.
- Sousa, C., Bradley, F. (2006). Cultural distance and psychic distance: Two peas in a pod?. *Journal of International Marketing*, 14(1), 49–70.
- Triandis, H.C. (1995). *Individualism and collectivism*. Boulder, Co: Westview Press.
- Vázquez-Flores, E., Navas, M., López-Rodríguez, L., Vázquez, A. (2024). Minorities in Mexico: stereotypes, threat, discrimination, and contact toward indigenous Mexicans, US immigrants, and Honduran immigrants. *Current Psychology* 43, 9373–9389. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-05059-1>
- Waxin, M. F. (2004). Expatriates' interaction adjustment: The direct and moderator effects of culture of origin. *International Journal of Intercultural Relations*, 28, 61–79.